Štev. 35. V Ljubljani, 27. avgusta 1919. Leto LIX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 20·— K
pol leta . . . . 10·— „
četrt leta . . . . 5·— „
posamezna številka po 40 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . 75 vin.
„ „ „ dvakrat . . 60 „
„ „ „ trikrat . . 45 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Zborovanje Zavezine delegacije.

Za Zavezino delegacijsko zborovanje, ki se vrši dne 5. in 6. septembra t. l. v Ljubljani, je prijavilo Učiteljsko udruženje v Beogradu 5 svojih zastopnikov, ki pridejo takrat med nas. Prijavljeni so tovariši: predsednik Dimitrije Sokolović ter člani glavnega odbora Mihajlo Stanojević, Milan Popović, Čeda Todorović in Milutin Stanković.

Pozdravljeni, dragi bratje!

*

Slovenska Sokolska Zveza priredi v petek od 8. do 9. zvečer v I. nadstropju Narodnega doma v Ljubljani Sokolsko Besedo v pozdrav delegatom in delegatinjam učiteljske Zaveze. Na večeru poročajo:

1. Janko Kovačič: Ideja in organizacija Sokolstva.

2. Ivan Bajželj: Telesno delo Sokolstva.

3. Dr. Alojzij Zalokar: Žena in Sokolstvo.

Dobrodošli vsi, ki gojite zanimanje do eminentno kulturnega delovanja Sokolstva!

Sedma točka erfurtskega programa.

»Šola bodi posvetna. Javne šole mora obiskovati vsak. Pouk je brezplačen, tako tudi učna sredstva in vzdrževanje v javnih ljudskih šolah in višjih učiliščih za iste učence in učenke, ki so po svojih zmožnostih sposobni za nadaljno izobrazbo.«

Ta mednarodni šolski program si je postavila socijalna demokracija in za udejstitev tega programa se bori še dandanes, da z njim prodre v vsih narodih in vsih državah.

Šola je bila domena posedujočih, kapitalističnih slojev, ki so pač imeli sredstva, da so zamogli šolati svoje otroke. Nadarjeni, proletarski otrok je pa moral često ostati brez nadaljnega šolanja, ker ni imel sredstev, da bi se lahko vzdrževal v oddaljenemu mestu in tako mu je bilo dostopno le šolanje na nižji stopnji, pot do šolanja na višji stopnji mu je pa ostala zaprta. Tako ni mogel razviti do popolnosti svojih sil in zmožnosti.

Z idejami razrednega boja, ki je zahteval tudi demokratizacijo in preuredbo družabnega reda, je pa ostala tudi ideja socijalizacije šolstva.

Danes prodira ta ideja med narodi in v državah, in ni več njena nositeljica samo socijalna demokracija, temveč so se oprijele tega programa vse stranke. Tudi reakcionarne politiške stranke se, ne morejo več upirati toku tega socijalnega prevrata in stremljenja.

S splošno šolsko obveznostjo za ljudske šole se je pričel ta program uveljavljati in danes se stranke, ki so ble pred kratko dobo še strastne nasprotnice splošne šolske obveznosti, prilagodujejo toku časa in so pričele pripoznavati tudi upravičenost drugega dela tega programa ter delujejo tudi same za socijalizacijo srednjega in višjega šolstva.

Neposredno šolstvo je gojilo razredne predpravice. Vprašanje posvetnosti šolstva se rešuje samo po sebi in je le odkazati toku časa, da bo popolnoma izvedeno.

Na večjo zapreko je naletelo vprašanje socijalizacije srednje in višje šolske izobrazbe iz gospodarskih razlogov. Izvesti se da ista le na podlagi študijskih podpor, ki morajo zavzeti obliko popolnega vzdrževanja ali v obliki internatov v te svrhe.

Te izdatke mora kriti v vseh slučajih le država. Kriti jih bo pa le zamogla v tem slučaju, če ukine ogromne izdatke, ki jih izdaje danes za militarizem. Moderna država mora videti svojo mednarodno bodočnost in vrastvo notranjega reda v visoki kulturni izobrazbi ter široki in močni vzgoji najširših slojev, ter mora že sama po sebi zavračati nazor vnanje oborožene sile za vzdržavanje reda in za vzdržavanje svoje mednarodne pozicije.

Zato je s tem šolskim programom v tesni zvezi tudi načelno stališče proti militarizmu.

Buržoazijske stranke se niso povsem izkazale sposobne za realizacijo tega šolskega programa, ker jim je manjkala temeljna podlaga za radikalno izvedbo istega. V svojih temljih, v razredni pripadnosti, so se iste naslanjale vedno na posedujoče sloje in niso nikdar s pravo odkritostjo pojmile zahtev in intersov širokih ljudskh mas. Zato je bila izvedba socijalizacije šostva po njih vedno le delna in se je ustanovila pri prehodu k srednjemu in višjemu šolstvu.

In pri tem smo še danes ter ostanemo do tlej, da ne postane vzdrževanje revnejših, a nadarjenih otrok, ne samo v višjem temveč tudi v srednjem šolstvu — zadeva države.

Tedaj šele bomo lahko rekli, da se je vse šolstvo socijaliziralo, podružabilo in da služi šolstvo vseh stopenj vsej človeški družbi.

Solsko-politiški boj ima torej tudi svoje zveze z razrednim bojem, ker imajo posamezni razredi človeške družbe še vedno iskati svojih pravic pri izkoriščanju šolstva za-se, za katere jih država do danes še vedno prikrajšuje.

Še direktnejše je pa prizadet pri tem vprašanju učiteljski stan, ki sam nima često sredstev, da bi šolal nadalje svoje nadarjenejše otroke do najvišje stopnje. Učiteljstvo, kot tako, pripada popolnoma po svojem značaju v proletarski razred in mu je borba za socijalne pravice popolnoma ista in skupna z ostalim proletarijatom.

Ne veže nas torej samo stanovski interes na te šolske zahteve svetovnega proletarijata, ker smo kot stan, ki ima opraviti s šolo neposredno prizadeti pri tem stremljenju, temveč nas veže na to naš osebni in družinski interes tudi, naša razredna klasiskacija v človeški družbi, v katero spada po svojem značaju in življenskih okoliščinah naš stan.

Zahteve socijalizacije vsega šolstva so torej tudi naše vitalne zahteve, pri katerih smo v veliki meri samci osebno močno interesirani; interesiran je pri tem naš stan, torej se imajo stremljenja naše stanovske politike popolnoma kriti z gori navedenim smotrom.

Ta socijalen prevrat na šolskem polju je neizogiben in uveljaviti ga bo morala vsaka demokratična država, ako si hoče zasigurati bodočnost med kulturnimi narodi; priti mora do popolnega uveljavljenja in izvedbe tega dela šolskega programa.

Oderuštvo, učiteljstvo in šola.

Dan na dan je slišati in brati pritožbe o sedanji draginji, oderuštvu in drugih takih ter podobnih nelepih lastnostih, ki so jih deloma imeli ljudje in posamezni stanovi že pred vojno, a so se posebno med vojno razvile ter zdaj po vojni najbujneje prospevajo in se goje brez vsakega usmiljenja do revnejših, nepremožnih slojev, med katere seveda spada tudi učiteljstvo kljub regulaciij plač in draginjskih doklad.

Take pritožbe so popolnoma opravičene in naj pridejo že pod kakršnokoli firmo. Oderuštvo, ki se je zadnja leta tudi med našim narodom razpaslo, je ena najgrših človeških lastnosti, ki jih je treba na vso moč zatirati in iskati sredstev, ki bodo res pomagala.

Treba je zdravil, ki kolikor toliko človeka ozdravijo te brezsrčnosti, kar je tudi oderuštvo. Navajajo se v listih različna sredstva proti temu nestvoru. Seveda so ta sredstva v največji meri prikrojena posameznim stanovom.

Glasilo „Kmetske zveze“ jemlje v zaščito v pretežni meri svoje pristaše, kmete. Isto dela „Sam. kmetska stranka“, socijalisti pred vsem, ki v prvi vrsti zastopajo delavca. Nasvetujejo se proti temu razni pripomočki, pred vsem združenje v politične, stanovske, strokovne in druge podobne skupine.

Da se oderuhe, med temi so mišljeni najprej razni trgovci - prekupci itd. pošteno kaznuje; se prigovarja tudi na ustanovitev raznih zadrug, sličnih nekdanjim konsumnim društvom, žalostnega spomina, posebno na deželi. Vse to je sicer lepo in hvalevredno, a našega kmeta to ne bo rešilo. Rešila ga bo le dobra šola in izobrazba. Te dajmo ljudem, pa se bo obrnilo na bolje. Izšolan, izobražen kmet bo že vedel si iskati pota, ki ga popeljejo iz objema različnih oderuhov.

Nasvetujejo se različna podjetja, kakor zadruge, a se pri tem ne vpraša, jeli že tudi naš kmet usposobljen iste voditi?

Pred sedemnajstimi leti, če se ne motimo, je na učiteljskem shodu v Mestnem domu v Ljubljani tovariš Slapšak, pristaš tedaj, kot je še danes, SLS krivdo tedanjih nesreč, nevspehov in splošnih tedanjih konkurzov ter polomov pripisal na rovaš ljudske nevednosti, neizobrazbe, pomanjkanja šol ter raznovrstnim nedostatkom ljudske šole, pred vsem slabo, pod vsako kritiko plačanemu ljudskošolskemu učiteljstvu, ki se ni moglo tedaj, kakor pozneje, posvetiti v isti meri in veselju svojemu pokliču, kakor si je želelo in hrepenelo.

In kako je bilo zadnja leta, sploh od tedaj in recimo do danes z ljudsko ali narodno šolo? Posebno v bivši vojvodini Kranjski o kakem napredku ni vredno zgubivati besedi. Kjer in kar se je moglo, se je zaviralo vsak napredek; največ po nesposobno sestavljenih krajnih šolskih svetih, podpiranih po dobro preračunjenih politično - strankarskih demagogih, policijsko čuječih višjih šolskih uradih. Razne olajšave in krčenje pouka, z raznimi oprostitvami iz malenkostnih in nepotrebnih vzrokov. Učiteljstvo ponižujoče v navadne sužnje, lik nekdanjih he-

LISTEK

Jugoslovanski konservatorij Glasbene Matice v Ljubljani.

Jugoslovanski konservatorij Glasbene Matice v Ljubljani, ki se ustanovi v prvih oddelkih letošnje jeseni, bo nudil v svoji popolnosti mladini umetniško izobrazbo v vseh strokah glasbe in igralske umetnosti.

V svojh oddelkih bo obsegal:

1. šolo za vse glasbene instrumente: klavir, orglje, gosli, violo, čelo, kontrabas, flavto, oboo, klarinet, fagot, rog, trobento in pozavno v 6-7 letnikih;

2. šolo za glasbeno teorijo, ki obsega elementarno teorijo harmonijo, kotrapunkt in kompozicijo z njenimi pododdelki za izobrazbo kapelnikov, opernih in koncertnih dirigentov, pevovodij in glasbenih učiteljev v 6-7 letnikih;

3. šolo za izobrazbo v solopetju za koncert in opero v 6 letnikih;

4. operno šolo v 3 letnikih;

5. dramatično šolo v 3 letnikih.

Konservatorij naj bo kulturno svetišče glasbene, operne in dramatične umetnosti. Osamosvoji, pospešuje in z vso skrbnostjo naj goji svojo jugoslovansko glasbeno kulturo do najvišje popolnosti, ki bo mogla tekmovati s svetovnimi kulturnimi narodi.

Potreba ustanovitve jugoslovanskega konservatorija je postala nujna. Jugoslov. narod v vseh imenih v Srbih, Hrvatih in Slovencih ima veliko nadarjenost za petje in glasbo. To je dokazal pri vseh treh plemenih, odkar se je mogel kulturno razvijati. Talentov je bilo obilo povsodi, visokih šol za umetnost pa ne. Pri Slovencih se je v zadnjih desetletjih z delovanjem »Glabene Matice« izobrazilo precejšnje število talentov do uglednih umetnikov. Temelj jim je položila »Glasbena Matica«, po dovršenih »Matičnih študijah, pa so izpopolnila svojo izobrazbo na konservatorijih v Pragi, na Dunaju itd.

Potrebujemo umetnikov -pianistov, vijolinistov-, čelistov-, solistov; konservatorično izobraženih glasbenih učiteljev za vse predmete po glabenih šolah, gimnazijah, učiteljiščih, realkah, licejih, meščanskih šolah; v društvih pevovodij, v gledališčih kapelnikov in korepetitorjev, za koncerte koncertnih dirigentov itd. Resno delujoči konservatorij bo mogel lastne državljane izobraziti in podati svojemu narodu.

Gojitev in izobraževanje orkestralne glasbe je za obstoj in delovanje vseh opernih, gledaliških in vojaških orkestrov v celi Jugoslaviji absolutno potrebna, da ne bomo vedno navezani na import tujih državljanov. Tudi naši talenti naj se posvetijo karijeri orkestrskega glasbenika. Brez te izobrazbe ne bo mogla procvitati ne gledališka, ne simfoniška umetnost v Jugoslaviji.

Prav ista potreba se kaže glede opere. Ustanovitev operne šole je nujna potreba. Glasbena Matica je v tej stroki dosegla že mnogo uspehov (Betetto, Križaj, Rijavec, Polakova, Thalerjeva, Lovšetova, Devova) še več pa bo dosegla, če se omogoči ustanovitev popolne operne šole, združene s konservatorijem. Vsa operna gledališča v Jugoslaviji so v glavnem navezana na domače operne moči.

Enako nujna, če ne še večja pa je potreba ustanovitve dramatične šole. V celi državi ni niti ene sistematično urejene. Vse igralske moči so se izobrazovale le autodidaktično po poti realne prakse na gledališčih in v potujočih družbah. Ta način pa je težak in nesiguren in često uničuje eksistence. Brez lastnega konservatorija bi naši veliki talenti ostajali podrejeni. Že iz teh kratkih opazk je potreba ustanovitve konservatorija razvidna, utemeljena in nujna.

M. Hubad.